

Шифр [Релігійні вироби]

**ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ
РЕЛІГІЙНОГО ЗМІСТУ**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ РЕЛІГІЙНОГО ЗМІСТУ	5
1.1. Аналіз сучасних товарознавчих досліджень щодо якості та безпечності ювелірних виробів	5
1.2. Аналіз ринку ювелірних виробів в Україні	7
1.3. Класифікація та споживні властивості ювелірних виробів релігійного змісту	11
РОЗДІЛ 2. ТОВАРОЗНАВЧЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ РЕЛІГІЙНОГО ЗМІСТУ	20
2.1. Характеристика об'єктів та методів дослідження	20
2.2. Оцінювання зовнішнього вигляду та маси виробів	21
2.3. Розробка балової шкали оцінювання якості	26
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31
ДОДАТКИ	33

ВСТУП

Обґрунтування актуальності вибору теми. Культурні прикраси – особлива товарна категорія. У сучасному ювелірному виробництві ця група стоїть дещо окремо, хоча при виготовленні релігійних виробів ювеліри використовують сучасні техніки, модні напрямки ювелірного мистецтва. Кожний релігійний виріб має свою задумку, богословську концепцію, втілену у художніх формах та образах, це не просто товар, це смисловий, а іноді і мистецький, витвір. Проте експерти при визначенні якості даної групи товарів зазвичай розцінюють ці вироби як звичайні прикраси, зважають на їх споживні характеристики й ігнорують наявність особливого смислового навантаження, що зумовлює потребу виокремлення ювелірних виробів релігійного змісту в особливу категорію та створення алгоритму оцінювання їх соціальної значимості.

Отже, актуальність роботи полягає у необхідності розробки простої та доступної балової методики оцінювання споживчої цінності ювелірних виробів релігійного змісту.

Стан вивченості проблеми. Питання оцінки якості ювелірних виробів висвітлюється в працях багатьох вчених та практиків таких як Назимок М.М., Артюх Т.М., Шликов О.К., Індутний В.В., Татаринцев В.І та ін. У своїх працях вони розглядали питання, пов'язані з методологією, термінологією, ціноутворенням та експертизою ювелірних виробів.

Мета і завдання роботи. Мета роботи: дослідження товарознавчих характеристик ювелірних виробів релігійного змісту.

Виходячи з мети роботи були поставлені та вирішені такі завдання:

- проаналізувати стан вирішення проблеми оцінювання якості ювелірних виробів;
- визначити товарознавчі особливості ювелірних виробів релігійного змісту та проаналізувати їх споживні властивості;
- провести порівняльне товарознавче оцінювання зразків ювелірних

виробів релігійного змісту.

Об'єкт дослідження: ювелірні вироби релігійного змісту.

Предмет дослідження: споживні властивості ювелірних виробів релігійного змісту.

Методика досліджень. При виконанні роботи використано методи: аналізу – під час вивчення досліджуваної проблеми, характеристики стану та умов функціонування ринку, факторів формування якості; експертний метод – для розробки бальної шкали оцінювання якості товарів; розрахунковий – для розрахунку показників якості, вимірювальний – для визначення показників зразків за ДСТУ 3527-97.

Джерела інформаційної бази дослідження: законодавча документація; навчальна, методична література; періодичні видання; нормативно-технічна документація на ювелірні вироби; джерела Інтернет.

Наукова новизна. Розроблена бальова шкала оцінювання релігійної відповідності та значимості ювелірних виробів.

Практична значимість. Результатів дослідження можуть бути використані підприємцями для удосконалення торгової діяльності підприємств та для визначення рівня якості ювелірних виробів релігійного змісту.

Апробація результатів. Результати досліджень були представлені на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання в контексті розвитку сучасних наук» (Дрезден, 23 січня 2019 року); впроваджені в навчальний процес при вивченні дисципліни «Товарознавство непродовольчих товарів» у]

Шифр «Релігійні вироби»

Структура роботи. Наукова робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел з 20 найменувань та 11 додатків на 19 сторінках. До основного тексту роботи, викладеного на 30 сторінках, включено 3 рисунки і 5 таблиць. Загальний обсяг роботи – 53 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ

ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ РЕЛІГІЙНОГО ЗМІСТУ

1.1. Аналіз сучасних товарознавчих досліджень щодо якості та безпеки ювелірних виробів

Ювелірні вироби – це величезний пласт культури людства, вони відображають культуру різних народів: це і історія технологій, історія релігії, історія моди, історія геополітичного взаємозв'язку різних культур. Поява різних видів ювелірних виробів ніколи не була випадковою, а завжди було обумовлена традиціями, економічними або релігійними причинами.

Розробці нових форм ювелірних виробів, їх дизайну, методам виготовлення присвячено багато наукових праць. Проте однією з найактуальніших проблем ювелірної галузі є питання, пов'язані з якістю та безпекою ювелірних виробів. Це обумовлено насиченням ринку виробами низької якості, в процесі експлуатації яких виявляються значні механічні пошкодження, різноманітні зміни кольору поверхні, потьмяніння та численні алергічні реакції у споживачів. Це пов'язано з різними факторами. Насамперед йдеться про використання імпортованих лігатур для виготовлення виробів і припоїв, які не пройшли оцінку на відповідність встановленим вимогам щодо механічної та хімічної стійкості, а також про порушення технології.

Найбільший вклад у розвиток та становлення товарознавства і експертизи ювелірних виробів зробили такі науковці, як Назимок М.М., Артюх Т.М., Шликов О.К., Індутний В.В., Татаринцева В.В. та ін.[1-2]. Так професор Індутний В.В. у своїх працях висвітлює найважливіші питання, пов'язані з методологією, термінологією, ціноутворенням та експертизою у сфері суспільного товарознавства коштовностей. Науковець подає авторські узагальнення щодо техніки оцінювання ювелірних товарів [3].

Дослідження Артюх Т.М. присвячені питанням оцінювання ювелірних виробів. Вона зробила значний внесок в розвиток теорії і практики оцінювання ювелірних виробів з дорогоцінних металів та коштовностей, що мають культурну цінність. У її працях висвітлено теоретичні підходи до формування критеріїв оцінки коштовностей, визначено поняття «коштовності» з точки зору їх споживних властивостей та культурної значущості, надана діагностика, товарознавча експертиза та оцінка дорогоцінного каміння, дорогоцінних металів та виробів із них [2].

Назимок М.М. у своїх працях розглядає теоретичні і практичні засади експертної оцінки ювелірних виробів з дорогоцінних металів, котрі є підставою для проведення експертизи у системі державного пробірною контролю України, а також історичний та світовий досвід щодо клеймування та випробовування виробів із дорогоцінних металів, подає теоретичні положення ідентифікації ювелірних виробів, процедуру проведення експертної оцінки.

У працях Дудли І.О. висвітлені питання, пов'язані з забезпеченням якості ювелірної продукції та шляхами модернізації законодавчої та нормативної бази в галузі стандартизації та оцінки відповідності [4].

Теоретичною основою для товарознавчого оцінювання ювелірних виробів є праці Шуляка А.В., Артюх Т.М., Григоренко І.В. та ін. Автори зазначених робіт внесли значний вклад в методологію оцінювання та експертизи ювелірних виробів. Також варто відмітити роботи Кошеля О.Ю., які присвячені питанням використання неруйнівних методів дослідження ювелірних виробів з метою визначення фальшування виробу з дорогоцінного сплаву.

Окремі товарознавці працюють у напрямку судово-товарознавчої експертизи ювелірних виробів. Так Пономаренко Г.О. розглядає теоретичні аспекти та практичну методику проведення судово-товарознавчої експертизи дорогоцінних металів, діагностики ювелірного каміння, вартісної оцінки ювелірних виробів під час розслідування різних видів злочинів [6].

Дослідженням проблем функціонування ринку ювелірних виробів в Україні, а також пошуком шляхів їх подолання, займалися такі українські вчені,

як Вартанян В., Єфремова К., Михальський В., Михайловський О. Інформація щодо стану та розвитку ювелірної галузі в Україні представлена на офіційних сайтах Державної служби статистики України, Національного банку України, союзу ювелірів України та найбільших виробників ювелірної продукції в Україні. Проте варто відмітити, що визначенню факторів формування та розвитку ринку ювелірних виробів приділено недостатньо уваги. Зазвичай дослідження спрямовані на підвищення ефективності державного регулювання ринку ювелірної галузі [7-8].

Варто відмітити, що питання забезпечення якості ювелірних виробів із дорогоцінних металів в галузі стандартизації, метрології, оцінки відповідності, державного нагляду за ринком ювелірних товарів відповідно до вимог СОТ та ЄС на основі вивчення сучасного європейського досвіду та практики не знайшли належної уваги.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є комплексне оцінювання споживчих властивостей як ювелірних виробів, так і ювелірних сплавів та дорогоцінного каміння, яке дасть можливість об'єктивно визначити якість того чи іншого виробу.

Також потребують розробки спеціальні методики оцінювання споживчої цінності та якості ювелірних виробів окремих груп: ювелірних виробів для дітей, виробів релігійного характеру, виробів-трансформерів.

1.2. Аналіз ринку ювелірних виробів в Україні

Ринок ювелірних виробів в Україні та мережа продажу цих виробів за останні два роки значно змінився. Серед ключових проблем, що обмежують розвиток ювелірної промисловості в Україні, виділяють [9] зникнення середнього класу населення, причиною чого є зниження платоспроможного попиту; значне подорожчання цієї групи товарів; неефективна податкова політика; відсутність програм підтримки вітчизняного виробника; недосконале митно-податкове законодавство; відсутність дієвого державного регулювання

обігу дорогоцінних металів та каміння; недобросовісна конкуренція; відсутність інвестицій в науково-дослідні роботи. Незаконний імпорт ювелірної продукції є також чинником стримування розвитку вітчизняних ювелірних виробників. Основними неофіційними учасниками ринку виступають Китай, Туреччина, Росія [10].

Кількість вітчизняних підприємств-виробників зменшилась на 38,5 %: з 1216 у 2014 році до 726 у 2016 році [11]. Такі зміни пов'язані як з політичними проблемами в нашій державі (значна кількість виробників знаходились в Криму та в Донецькій області), так і суто економічними проблемами. Важливим фактором впливу на формування ювелірного ринку є величезний тиск великих підприємств-виробників, які витрачають великі кошти на рекламу, постійне оновлення асортиментного ряду. Ці підприємства, як правило, мають власні торговельні мережі, що значно спрощує реалізацію виробів. Основними гравцями на ринку є: «Київський ювелірний завод», «Харківський ювелірний завод», ЮД «Аврора», ЮД «Кристал-Вінниця», ЮД «Онікс», ЮП «Золотий вік». На ці підприємства припадає 65 % усіх продажів.

Також на ринку України працюють закордонні підприємства, переважно турецькі. Проте їх продукція значно поступається вітчизняній за якістю. Хоча в сегменті виробів зі срібла імпортована продукція має значно ширший асортимент, оригінальне вирішення виробів.

Незначну частку на ринку становлять невеликі ювелірні майстерні. Як правило, такі підприємства спеціалізуються на виготовленні виробів виключно з одного сплаву (в основному срібло), однієї тематики (релігійні, ексклюзивні, модерн). Хоча можливості для модернізації в них значно менші, порівняно з великими підприємствами, вони швидше реагують на зміну попиту споживачів.

Ще одна причина стрімкого зменшення кількості виробників ювелірні виробів в Україні полягає в перенесенні на цю категорії платників податків всього навантаження зі сплати збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування з ювелірних виробів, введення авансового механізму його сплата і зміна ставка. З 2016 року їх кількість зменшилася на 19,6 % порівняно з 2015

роком. Для багатьох виробників авансовий механізм сплати збору виявився неприйнятним, оскільки призводить до вимивання обігових коштів і багаторазового збільшення ризиків настання непередбачуваних касових розривів. Внаслідок цього багато хто з них прийняли рішення тимчасово не реєструвати іменники і призупинити виробничу діяльність до моменту перегляду або скасування чинного збору.

Не дивлячись на те, що в коло платників нового збору були включені компанії-імпортери та фізичні особи, основний збиток від його впровадження було завдано саме українським виробникам, які подають на таврування державним пробірним клеймом 91 % від загального обсягу ювелірних виробів [12]. Обсяги виробництва ювелірних виробів у 2018 року, за даними Держстату, становили 37,1 млн. грн, причому виробів на 5,9 млн. грн було експортовано. За офіційними даними імпорт ювелірних виробів в Україну перевищує експорт в декілька разів [12].

Загальний обсяг імпорту-експорту по групі товарів подано в таблиці А.1.

Причинами перевищення імпорту над експортом є відносна дешевизна закордонних ювелірних виробів, що властиво продукції з Таїланду та Туреччини. Споживачі, які готові купувати дорогі вироби, теж орієнтуються на імпортну продукцію світових брендів, оскільки ці вироби мають більш сучасний дизайн і відповідність модним віянням.

Також одним з факторів переваги імпорту є відсутність власної сировинної бази. Україна практично не має власних промислових запасів дорогоцінних металів, які б використовували для виробництва ювелірних виробів. Вітчизняні виробники працюють переважно з імпортованою та давальницькою сировиною, відповідно 55 % та 45 %, а також з брухтом – 10 %. Щодо дорогоцінних сплавів, то тут безперечним лідером є срібло: 67 % вітчизняних виробів виготовляються зі сплавів саме цього металу.

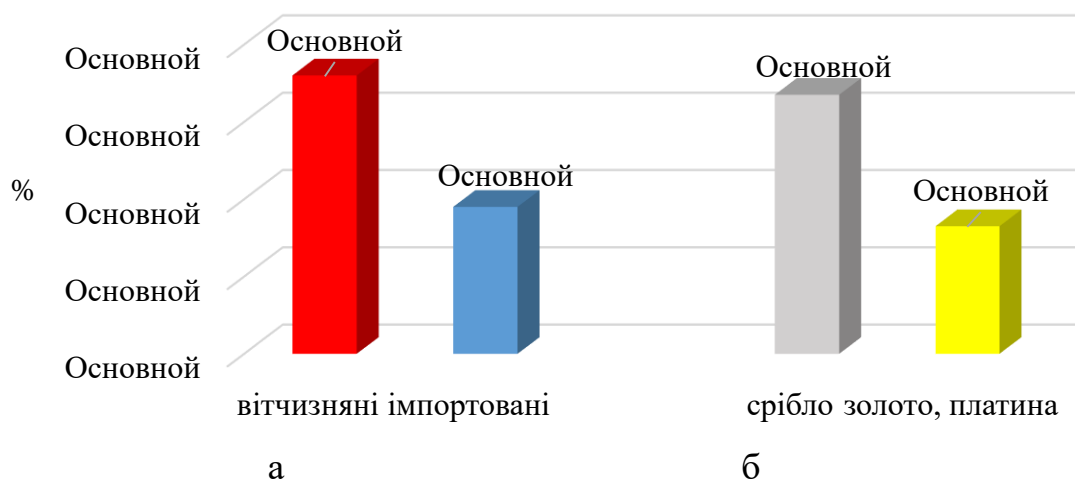

Рис. 1.1. Структура вітчизняного ринку ювелірних виробів:
а – за місцем виготовлення; б – за матеріалом

Отже, встановлено, що динаміка розвитку ринку ювелірних виробів в Україні протягом останніх років була негативною та характеризувалась суттєвим скороченням товарообігу (майже втричі, якщо порівняти 2016 р. з 2012 р.). Проте ситуація дещо поліпшується (рис. 1.2).

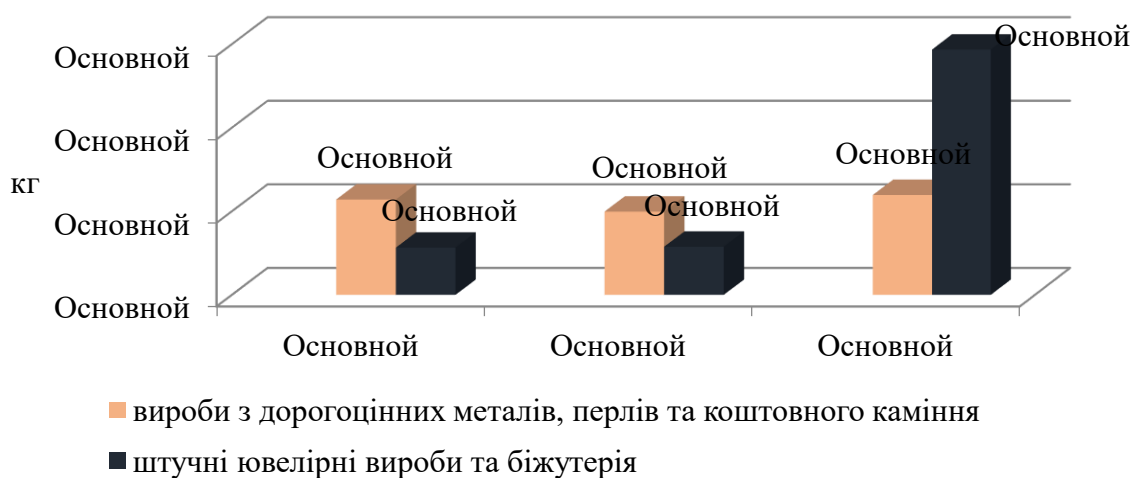

Рис. 1.2. Виробництво ювелірних виробів в Україні 2015-2017 рр. [12]

Основними чинниками цієї тенденції є ріст цін на сировину, що є основою виготовлення ювелірних виробів, зниження купівельної спроможності споживачів, розвиток тіньової торгівлі коштовностями, неефективне державне регулювання ринку ювелірних виробів, недосконала фіскально-податкова політика у сфері регулювання імпортих відносин на ринку дорогоцінних

металів та виробів з них [12-13]. В перспективі розвитку ринку ювелірних виробів передбачається подальше скорочення кількості виробників, особливо після введення анонсованого збору у 15 % до пенсійного фонду [13]; динамічний розвиток невеликих ювелірних майстерень; орієнтування кінцевого споживача на вишукані, сучасні прикраси, які мають високу естетичну та художню цінність, а не просто є інвестиційним вкладенням заощаджень.

1.3. Класифікація та споживні властивості ювелірних виробів релігійного змісту

Культові прикраси – особлива товарна категорія. Кожний релігійний виріб має свою задумку, богословську концепцію, втілену у художніх формах та образах. Усі вони мають зовнішні особливості у вигляді символів, написів, які тим чи іншим способом виявляють приналежність виробу до певної релігії. Це робиться невипадково, і віруючі завжди звертають на це увагу. Саме тому, окрім номінальної вартості та художньо-естетичної цінності, культові прикраси мають ще духовне значення. У сучасному ювелірному виробництві ця група стоїть дещо окремо, хоча при виготовленні релігійних виробів ювеліри використовують сучасні техніки, модні напрямки ювелірного мистецтва [14].

Ювелірні вироби релігійного змісту класифікують за такими ознаками:

- за релігійною приналежністю;
- за призначенням;
- за видом матеріалу;
- за оздобленням;
- за видами.

За релігійною приналежністю усі вироби можна поділити на такі групи:

- православна тематика;
- ісламська тематика;
- іудаїка;
- слов'янська тематика;

- тематика інших релігій.

Ювелірні вироби релігійного змісту за призначенням поділяються на такі підгрупи:

- особисті прикраси:
 - натільні хрести;
 - іконки;
 - перстні, каблучки;
 - браслети;
 - підвіски;
 - сережки;
- інтер'єрні вироби: лампади, панагії та хрести, об'ємно-пластичні композиції;
 - ікони: вінчальні, домашні, для автомобілів та ін.;
 - вироби, що мають змістовну тематику різних віросповідань.

Особисті прикраси. Сьогодні на вибір для православних віруючих представлені різноманітні види натільних хрестів, які продаються у ювелірних магазинах, церквах, монастирях та православних крамницях. Православна та католицька церкви не встановлюють строго канону для натільних хрестиків. Хоча, звичайно, віряни та досвідчені майстри з першого погляду відрізняють православний хрестик від католицького. Основна вимога до сакрального символу православної віри – форма і символіка натільного хреста повинна відповідати православним традиціям. Сьогодні існує велике розмаїття форм православного хреста. Причому церква визнає не тільки восьмикутний хрест (як традиційний), але і шестикінечний, і чотирикутний, і з Розп'яттям, і без розп'яття, і взагалі без будь-якого зображення. Нанесені на хрест символи вказують на певні аспекти християнського віросповідання. Є прості чотирикінечні натільні хрести, є ускладнені символічною формою, доповнені образами святих, а є і виготовлені у вигляді мощовиків, тобто мініатюрних скриньок із стулками, які щільно закриваються [15]. Окрім хрестів, ювелірна промисловість випускає безліч різноманітних підвісок та кулонів у вигляді

невеликих нагрудних іконок, або, як їх називають, образків. На них зображуються прославлені чудесами ікони Христа, Божої Матері та шанованих святих (рис. Б.1).

При виборі підвісок варто враховувати, на якому ланцюжку вони будуть носитись, плетення ланцюжка повинно гармоніювати з композицією ладанки чи образка. Іудеї та мусульмани часто носить таку прикрасу як хамса, або по-іншому «долоня Давида» (рис. Б.2).

Образ долоні вказує на знак захисту. Ці вироби часто багато прикрашені каміння і орнаментом. Хамсу також прикрашає такі символи як Зірка Давида і Очі Давида. Також ці знаки виготовляють як окремі прикраси з золота і срібла. Серед ювелірних релігійних виробів мусульман переважають підвіски у вигляді напівмісяця та зірки, зображення ісламських святинь, підвіски з написами релігійного змісту.

Основна частка продажів виробів релігійного змісту в останні роки припала на натільні іконки та срібні перстні. Серед перстнів зросла кількість вінчальних парних з написами релігійного змісту, оформлені з використанням релігійних символів. Стабільною популярністю користуються невеликі «захисні» перстні з одним написом «Спаси і збережи» та досить масивні перстні-печатки, на яких на площі виробу наноситься зображення святого чи знаки релігійного змісту (хризма, риба, монограма) (рис.Б.3).

Значно зріс продаж браслетів з срібними пластинами, на які нанесені слова молитов, класичні іконографічні мотиви.

Також варто відмітити зростання попиту на підвіски та бусини для набірних браслетів, на які нанесені культові знаки як православної релігії, так і інших релігій світу. Вони відрізняються надзвичайно великою різноманітністю як за матеріалом, так і формою: дзвіночки, риби, ангелочки, постаті святих, хризми, хамса та ін.

Відомі фірми виробники ювелірних виробів за останній рік значно розширили свої колекції релігійної тематики за рахунок випуску виробів нових форм – ладанки, мощовики, слова-обереги. Класичний натільний мощовик – це

пустотілий виріб, що відкривається (як мініатюрна шкатулка) для зберігання святинь. Мощовик призначений для зберігання та постійного ношення біля себе певних сімейних святинь, якими можуть виступати частинки мощів святих, ладан або жменька із Святої Землі (рис. Б.4).

Складні мають дещо іншу форму: це механічно (переважно шарнірно) з'єднані декілька мініатюрних іконок, які складаються та розгортаються як книжка (рис. Б.5). Усі різновиди релігійних ємностей насичені класичними іконографічними мотивами, на них наносяться слова-обереги, молитви, зображені святи.

Постійними стабільним попитом користуються вироби для проведення обрядів хрещення – срібні ложечки та гребінці, які хоч і не мають релігійного змісту, але асоціюються у споживачів з певними обрядами. На окремі з них наносяться монограми з іменем святих, в честь якого названо дитину, знаки релігійного змісту. Варто відмітити появу на ринку ювелірних виробів запонок та зажимів для галстуків, на які наносяться релігійні символи. Проте попит на такі вироби невисокий.

В буддизмі, ісламі та інших релігіях дуже популярні вервиці. Вони потрібні для рахунку прочитаних молитов. Являють собою шнурок або стрічку, на яку нанизані намистини, які виготовляються з дорогих порід дерева, дорогоцінних каменів, мінералів, плодів та насіння рослин.

Ікони. Особливу та найбільшу групу серед ювелірних виробів релігійного призначення займають ікони. Ікони поділяються на групи за призначенням:

- домашні: настінні та настільні;
- автомобільні;
- іконостасні.

Усі вони відрізняються за розмірними параметрами, видом матеріалу та оздобленням. Найпопулярнішими на сьогодні є срібні та золоті ікони, виконані методом чеканки. Також користуються сталим попитом вироби, в яких сучасний метод виготовлення – шовкографія – поєднується з традиційним

золочінням або срібленням. Деякі ікони виготовляють на дерев'яних підкладах. В таких випадках, як правило, використовують цінні породи деревини.

Окрему групу складають сувеніри релігійної тематики. Церковні православні сувеніри відносяться до особливої категорії подарунків, які можна піднести близькій і рідній людині просто без приводу або ж з нагоди великого свята, наприклад, Різдва або Пасхи, вінчання чи хрестин дитини. Також такий подарунок можна подарувати на день народження, день ангела. Для віруючої людини це дуже цінний подарунок, який у важкі хвилини життя допоможе зібрати всі сили, прийняти негаразди і йти далі зі смиренням в душі. До цієї групи відносять нагрудні знаки, ювілейні монети, пасхальні яйця, прикраси для паски, очисники води, кружки для свяченої води, набори для хрещення. Усі вони витримані в єдиному стилі з дотриманням релігійної тематики. Як правило, ця група виробів виготовляється зі срібла (додаток Б.1).

Для виготовлення даної групи виробів використовують різні матеріали, переважно це золото та срібло, рідше платина та паладій. Для оздоблення використовують дорогоцінні та напівдорогоцінні камені, перламутр, кістки.

Дорогоцінні метали мають красивий зовнішній вигляд, високу стійкість до хімічних і атмосферних чинників, відрізняються м'якістю, пластичністю, здатністю сплавлятися з іншими металами, що обумовлює широке застосування їх у ювелірному виробництві. Як правило, в чистому вигляді ці метали не застосовують через їх недостатню твердість та невисоку зносостійкість.

Зазвичай застосовують потрібні сплави золота, срібла та міді. Сплави золота поділяють на 5 проб: 958, 750, 583, 500, 375. Вони відрізняються кольором, твердістю. Для виробництва срібних ювелірних виробів використовують срібно-мідні сплави 960, 925, 916 і 875-й проб [16].

Основними техніками оздоблення ювелірних релігійних виробів є: чорніння, фініфть (емаль), зернь, скань, інкрустація, дамаскінаж та ін. (додаток Г). До згаданих технік художньої обробки металу можна додати ще накладання, інкрустацію або насічку ювелірних виробів, травлення плоских рельєфів та

сучасні техніки масового тиражування: накатка орнаменту валиками, штампування пресом, електролітична гальванопластика, шовкографія тощо.

Сучасні ювелірні вироби характеризуються ускладненням естетичного та змістового оформлення, використанням нових технік: інталія, міліфіорі, складна емаль та ін.

Споживні властивості ювелірних виробів включають соціальні, естетичні, ергономічні, властивості, безпеку та надійність використання. Соціальні властивості характеризують відповідність ювелірного виробу попиту та потребам населення (іміджу, стилю), що обумовлює цілеспрямованість виробництва, збуту та споживання, а також суспільну значущість для різних груп споживачів. Соціальні властивості включають також інвестиційну привабливість, історико-культурну значущість, символічну та алегоричну значущість виробів. Основними властивостями ювелірних виробів релігійного змісту є соціальні (духовні) та естетичні (додаток В.1).

Експерти одноставно відзначають тенденцію до ускладнення запитів кінцевих покупців – споживачі все більше проявляють інтерес до продукції, яка не тільки відповідає канонам віри, а й підходить людині за духовними і естетичними параметрами. Виріб релігійного змісту, якщо його носити з метою задоволення саме духовних потреб, повинен в повній мірі відповідати чітко встановленим правилам (канонам) тієї чи іншої релігії. Усі символи, знаки, написи повинні відображати релігійні переконання споживача. Однією із художніх особливостей виробів даної групи є увага до деталей. Сучасні технології дозволяють досягнути максимальної точності при відливанні ликів, зачіски та одягу святих навіть на виробках невеликого розміру. Не дивлячись на це, задля надання готовим хрестам та образкам бездоганного вигляду, майстри-ювеліри «доводять» кожну річ власними руками. Задля підкреслення краси дрібної пластики, рельєфне зображення на виробках відтінюється північним чорнінням та обрамлюється золоченням [16].

При визначенні якості ювелірних виробів, зокрема, відповідності їх релігійним канонам варто звертати увагу на такі показники як відповідність

релігійним канонам форми, зображення, оздоблення, символіки. Часто зустрічаються вироби, які досить далекі від релігійного призначення, їх оздоблення настільки багате, що перекриває змістовність виробу, відволікає від призначення.

Іншою проблемою при оцінюванні виробу є визначення відповідності символіки, яка використовується. Інколи зустрічаються практично непокєднувальні символи, які притаманні різним релігіям, в одному виробі (додаток Б.3-Б.5).

Художня цінність – одна зі специфічних властивостей ювелірного виробу. Вона оцінюється поряд з вартістю виготовлення виробу, оскільки категорія якості виступає як міра споживчої вартості товару. Для ювелірних виробів релігійного змісту притаманна стримана краса, підкреслена символічними рослинними орнаментами, символічна та художня єдність форми, кольору і орнаменту [17]. Основними показниками художньої цінності є: композиція, силует ювелірного виробу, єдність усіх елементів форми, що створюють цілісне сприйняття, колір, світлотінь, архітектоніка, фактура поверхні, вид оздоблення, досконалість виробничого виконання (додаток В.2).

Матеріалів для виготовлення ювелірних товарів повинні відповідати вимогам діючих стандартів, технічних умов, а також номенклатурі матеріалів. Для виробів релігійного змісту переважно використовують золото та срібло. Поєднання золота із сріблом, окрім особливої виразності, глибоко символічно для православної тематики. Вже у Візантійському мистецтві золото використовували для зображення Божественної Слави, світла Небесного Єрусалиму, яке освічує образи Христа, Божої Матері та святих. Срібло ж через свою білизну було символом чистоти та святості. Продовжуючи ці традиції ювеліри використовують в своїх виробах гальванічне золочення червоним золотом (999 проби), яке наноситься надійним шаром товщиною у 6-8 мікрон та не стирається у процесі носіння.

Парні прикраси повинні бути однакового розміру, форми, мати однаковий вид огранювання, колір вставок повинен бути однакового відтінку. Модель та

конструкція виробів повинна відповідати зразку-еталону або технічним описам. Ланцюжки повинні бути гнучкими, провисати в строго вертикальному напрямку, ланки та лодії мають бути недеформованими, малюнок правильним [19].

На лицьовій поверхні ювелірні вироби не повинні мати подряпин, слідів від інструменту; кострі краї не допускаються. Для золотих виробів 958-ої проби допускаються незначні риси на бічних кромках, які не псують зовнішнього вигляду виробу. У литих виробах допускаються на лицьовій поверхні не більше 5 пор, діаметром більше 0,4 мм і глибиною більш 0,2 мм. Відстань між порами повинна становити не менше 5 мм. Зварні та паяні шви повинні бути цільними, рівними і не мати випалів, на лицьовій стороні не відрізнятися за кольором від основної поверхні. Штампований, карбований, філігранний, різний і гравірований малюнок на поверхні виробу повинен бути чітким. Емалеве покриття на виробах має бути рівномірним, без пропусків, плям [19].

Відхилення ваги ювелірних виробів не повинно перевищувати $\pm 15\%$ номінальної ваги. Для емалево-філігранних виробів, виробів одиничного виробництва і реставрованих виробів відхилення по масі не регламентуються.

Ергономічні властивості характеризуються антропометричними показниками: розмір, вага; гігієнічним: легкість догляду, безпечність матеріалу; психофізіологічна відповідність.

Надійність виробів характеризується такими показниками як: довговічність, збереженість, ремонтпридатність. Одиничними показниками надійності є: міцність з'єднання, стійкість поверхні виробу до пошкоджень, твердість поверхні металу та покриття, стійкість до удару. Вироби, що закриваються, не повинні самовідкриватися при незначних зусиллях.

Безпека ювелірних виробів в першу чергу залежить від форми та конструкції самого виробу. Виріб не повинен мати гострих країв, незашліфованих ділянок, кріплення каменів повинно бути міцним. Сколи емалі не допускаються. В окремих випадках допускається використовувати для

кріплення вставок з непрозорих матеріалів спеціальних клеїв у поєднанні зі штифтами [18].

Ювелірні вироби як вітчизняного, так і іноземного виробництва під час продажу обов'язково повинні мати товарні ярлики. На товарний ярлик ювелірних виробів виносять такі інформаційні дані: найменування або товарний знак підприємства-виробника, найменування виробу або його шифр, найменування сплаву металу та його проба, маса виробу, номер (розмір) каблучки або браслета, найменування каменю та його маса, а також позначки «виріб був у вжитку» або «б/в» для ювелірних виробів, які були у вжитку. Усі вироби повинні мати клеймо виробника, на якому вказується проба металу та іменник виробника.

РОЗДІЛ 2

ТОВАРОЗНАВЧЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ РЕЛІГІЙНОГО ЗМІСТУ

2.1. Характеристика об'єктів та методів дослідження

Для проведення товарознавчого оцінювання було обрано три зразки ювелірних виробів релігійного змісту з асортименту магазину «Срібний світ», який є клієнтом брокерської фірми «Прайд Сервіс» (додаток Д). Дані вироби користуються в торговельному закладі великим попитом.

Зразок 1 – іконка-складень «Похвала Богоматері», виробник: «Ювелірна майстерня Юрія Федорова», м. Москва. Складень виконаний зі срібла 925 проби, позолота окремих ділянок золото 999 (5 мкм). Вага – 40 грам. Метод виготовлення: лиття, ручна робота. Вартість: 13300 грн.

Зразок 2 – срібний підвіс у формі кита, виробник: ювелірна майстерня «Анастасія», м. Запоріжжя. Виріб виконаний зі срібла 925 проби. Довжина – 35 мм, ширина у розкладеному вигляді – 25 мм, глибина – 7 мм. Вага – 6,46 грам. Метод виготовлення: лиття, ручна робота. Вартість: 2100 грн.

Зразок 3 – натільний хрестик «Розквітнувший Хрест», виробник: ювелірна майстерня «Єлизавета», м. Харків. Хрестик виконаний зі срібла 960 проби, покритий гарячою емаллю, позолота окремих ділянок золото 585 (3 мкм). Вага – 5,1 грам. Метод виготовлення: лиття, ручна робота. Вартість: 3000 грн.

Зовнішній вигляд зразків, наявність дефектів оцінювали візуально відповідно до вимог ДСТУ 3527-97. Міцність шарнірних кріплень та кріплення вставок – вимірювальними методами за ДСТУ 3527-97. Довжину та вагу виробів визначали вимірювальними методами з використанням мірної лінійки (з точністю 0,1мм) та електронних ваг EP-3200 (з точністю до 0,1 г) відповідно. Відповідність виробу релігійним канонам визначали аналітично на основі розробленої балової шкали та консультації з продавцями магазину «Срібний світ».

2.2. Оцінювання зовнішнього вигляду та маси виробів

Зразок 1 – іконка-складень «Похвала Богоматері». Складень виконаний зі срібла 925 проби, позолота окремих ділянок золото 999 (5 мкм). Вага – 40 грам. Метод виготовлення: лиття, ручна робота. Складень виконано за зразком дорожніх панагій XIV–XV століття. Виріб має досить складну композицію. В центрі зображення Богоматері в оточенні 11 старозавітних пророків. У верхній частині – Спас Еммануїл. На зворотній стороні зображення Голгофського Хреста з текстом канону Григорія Синаїта. На внутрішніх повернях два сюжети з текстами церковних пісень на старослов'янській мові. Внутрішня ємність досить велика, може використовуватись для зберігання святинь. Для з'єднання половинок використано шарнірний елемент. Для відтінення ликів святих використано чорніння.

При зовнішньому огляді встановлено: виріб не пошкоджений, чистий, запакований в спеціальну ювелірну упаковку. Ярлик фіксовано пломбою. Маркування виробу відповідає вимогам нормативної документації.

Складень не має пошкоджень, форма овальна, дещо переобтяжена символічними елементами. Чорніння виконано точно. Лики святих зображено з дотриманням канонів. Гострих країв, незашліфованих ділянок не виявлено. Складень легко відкривається при незначному зусиллі. Половинки виробу щільно прилягають один до одного без перекосів. Відмикається і закривається із заципуванням.

Зразок 2 – срібний підвіс виконаний зі срібла 925 проби. Метод виготовлення: лиття, ручна робота. Це підвіс релігійного змісту авторського художнього дизайну. Кардинально відрізняється від звичних традиційних виробів релігійної тематики. Створений художником ювеліром на основі біблійної історії про святого пророка Іону. Підвіс-складень виготовлений у формі кита, зовні поверхня виробу покрита тонким різьбленням зі словами молитви про порятунок. В середині складня – рельєфне зображення пророка Іони і слова молитви старослов'янською мовою. З'єднання ланок рухоме з

використанням шарнірів. на. Для відтінення елементів використано чорніння. При зовнішньому огляді встановлено: виріб не пошкоджений, чистий, запакований в спеціальну ювелірну упаковку. До виробу прикріплено ярлик, на якому вказано: найменування виробу, матеріал, вага виробу, виробник, дата виготовлення. Ярлик фіксовано пломбою. Маркування виробу відповідає вимогам нормативної документації. Підвіс не має пошкоджень, форма чітка, лаконічна, без зайвих елементів. Усі ланки виконані акуратно, симетрично. Чорніння виконано точно. Лики святого зображено з дотриманням канонів. Гострих країв, незашліфованих ділянок не виявлено. Замок легко відкривається при незначному зусиллі. Проте зафіксовано самовідкривання замка при незначному розтягуванні. Ланки недостатньо рухливі. При схилі виріб має строго вертикальний напрям.

Зразок 3 – натільний хрестик «Розквітнувший Хрест», виробник: ювелірна майстерня «Єлизавета», м. Харків. Хрестик виконаний зі срібла 960 проби, покритий гарячою емаллю, позолота окремих ділянок золото 585 (3 мкм). Вага – 10,5 грам. Метод виготовлення: лиття, ручна робота. Образ Хреста, що розквітнув, символізує нове життя. На зворотній стороні виробу молитва на старослов'янській мові. Виріб виконано в давніх, виконаних символічним формам. Лицева сторона закрита стулкою, що зображує майстерний візерунок у вигляді виноградної лози – традиційного православного знаку плодючості та життя, у нижньому правому куті – фіаніт синього кольору. Під стулкою – традиційний символ православної віри розп'яття, яке нанесене на гарячу емаль насиченого яскравого синього відтінку. При зовнішньому огляді встановлено: виріб не пошкоджений, чистий, запакований в спеціальну ювелірну упаковку. До виробу прикріплено ярлик, на якому вказано: найменування виробу, матеріал, вага виробу, довжина ланцюжка, виробник, дата виготовлення. Ярлик фіксовано пломбою. Маркування виробу відповідає вимогам нормативної документації. Форма виробу чітка, правильна, лаконічна. Усі краї згладжені, щоб запобігти подряпинам в процесі використання. Гострі краї відсутні. Емалеве покриття рівномірне, без помітних неозброєним оком пропусків, просвітів, подряпин і плям. Кольорова гама приємна для сприйняття, гармонійно поєднана.

Після зовнішнього огляду було проведено перевірку маси зразків на відповідність вимогам стандарту. Результати подані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Визначення маси зразків ювелірних виробів

Зразок	Нормативне відхилення відповідно до ДСТУ 3527-97, %	Вага виробу, г		Відхилення маси, %	Відповідність ДСТУ 3527-97
		заявлена на ярлику	фактична		
Зразок 1	±15	40	41	+2,5	+
Зразок 2		6,46	6,3	-2,4	+
Зразок 3		5,1	5,2	+1,9	+

Результати дослідження відповідності якості виробів за показниками зовнішній вигляд, номінальне відхилення маси, міцність кріплення вставок та шарнірного кріплення, повноти маркування подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Відповідність зразків вимогам ДСТУ 3527-97

Найменування показника	Вимога ДСТУ 3527-97	Відповідність ДСТУ 3527-97		
		зразок 1	зразок 2	зразок 3
Зовнішній вигляд	Виріб відповідає зразку-еталону, видимі пошкодження відсутні, поверхня полірована, гострі краї відсутні, шви відсутні, оздоблювальне покриття рівномірне	+	+	+
Наявність клейма	Виріб повинен мати клеймо виробника, на якому вказується проба металу та іменник виробника	+	+	+
Міцність кріплення вставок	Вставка повинна бути міцно закріплена	+	Вставки у виробі відсутні	+
Міцність шарнірних з'єднань	Механізм без пошкоджень та порушень ходу, витримує 5-кратне відкривання-закривання, самовідкривання не допускається	+	+	+
Відхилення маси виробу	±15%	+	+	+
Повнота маркування	На ярлику вказують: найменування виробу, вага виробу, вагу вставок (каменів), проба сплаву, найменування виробника, адреса виробника	+	+	+

Отже, встановлено: усі зразки за показниками «зовнішній вигляд» та «номінальне відхилення ваги виробу» відповідають вимогам ДСТУ 3527-97.

2.3. Розробка балової шкали оцінювання якості

Алгоритм розрахунку комплексного показника включає такі стадії (додаток Е.1):

- розробку ієрархічної структури показників виробу, що необхідні для достовірної оцінки його якості;
- визначення коефіцієнтів вагомості k_i у відповідній групі з урахуванням наведеної ієрархічної структури;
- визначення відносних показників якості p_i ;
- вибір методу зведення оцінок одиничних показників для одержання комплексної оцінки якості Q ;
- аналіз розрахованої оцінки та прийняття рішення про рівень якості.

Для визначення комплексного показника якості зразків ювелірних виробів була розроблена ієрархічна структура показників якості (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Ієрархічна структура показників якості ювелірних виробів

З цією метою було проведено опитування студентів та викладачів кафедри

Шифр «Релігійні вироби» та працівників магазину «Срібний світ».

Далі визначали вагомі показники якості та коефіцієнти їх вагомості.

Визначення проводять за наступними етапами:

1. Ранжування показників. Ранг 1-й присвоюється найважливішому показнику, 2-й - наступному за важливістю і т.д.

2. Ознайомлення та обговорення виставлених коефіцієнтів вагомості є наступним етапом оцінки якості. Кожен експерт знайомиться зі значеннями параметрів і їх обґрунтуваннями, встановленими іншими експертами. Потім проводиться відкрите обговорення всіх коефіцієнтів вагомості.

Результати ранжування показників та визначення коефіцієнтів вагомості представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.Результати ранжування показників якості

№	Показник	Ранги										Коефіцієнт вагомості
		експерт №1	експерт №2	експерт №3	експерт №4	експерт №5	експерт №6	експерт №7	експерт №8	експерт №9	експерт №10	
1.	Зовнішній вигляд	10	9	10	9	9	9	10	8	9	8	0,16
2.	Змістовність виробу	9	10	8	10	10	10	9	9	10	10	0,17
3.	Відповідність оздоблення канону	3	3	3	5	1	3	4	3	3	3	0,06
4.	Відповідність форми релігійному канону	6	7	6	4	5	7	6	5	5	5	0,10
5.	Символьна значимість	8	6	9	8	7	8	8	10	8	9	0,15
6.	Безпечність конструкції	5	4	4	6	6	6	5	6	6	6	0,1
7.	Досконалість виконання	7	5	7	7	8	5	7	7	7	7	0,12
8.	Склад ювелірного сплаву	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	0,03
9.	Легкість догляду	4	8	5	3	4	4	3	4	4	4	0,08
10.	Раціональність форми та композиційна цілісність	2	1	1	2	3	1	1	1	1	1	0,03

За результатами математичної обробки були обрані пріоритетні показники, які необхідно враховувати при оцінці рівня якості виробів.

Враховуючи отримані дані, обираємо за визначальні показники якості для визначення комплексної оцінки якості такі показники: зовнішній вигляд, матеріал виробу, ударне навантаження, стійкість поверхні до стирання, працездатність. Іншими показниками, коефіцієнт вагомості яких менше 1/10 (1/n, де n - кількість показників) нехтуємо. Після кореляції значень отримуємо кінцеві значення коефіцієнтів вагомості, які будемо використовувати для подальших розрахунків (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Кореляція коефіцієнтів вагомості показників

Показник якості	Коефіцієнт вагомості, k_i
Змістовність виробу	0,23
Зовнішній вигляд	0,25
Символьна значимість	0,19
Досконалість виконання	0,12
Безпечність конструкції	0,11
Відповідність форми релігійному канону	0,10
$\sum k_i$	1,0

Для визначення комплексної оцінки якості зразків використано 5-балову оцінку з врахуванням коефіцієнтів вагомості кожного показника. Для початку було визначено вагомості показники якості для ювелірних виробів релігійного змісту. Методом ранжування визначено вагомості показники та коефіцієнти їх вагомості (табл.2.4). Балове оцінювання кожного з показників проводилося з використанням розробленої балової шкали (додаток Е.2).

При огляді зразків встановлено: зразок 1 легко відкривається при незначному зусиллі, відмикається і закривається із заципуванням, проте при 10-кратному відкриванні-закриванні 2 рази виріб самовідкривався. На зразку 2 також виявлено випадки самовідкривання замка при незначному розтягуванні, ланки недостатньо рухливі. Зразок 3 повністю відповідає вимогам надійності.

Результати балового оцінювання зразків та комплексний показник якості подано в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. Балова оцінка та комплексний показник якості
зразків ювелірних виробів

Зразок	Показники	Балові оцінки експертів, b_i					k	$\sum b_i$	b_c	$b_c \times k$	B	Q
		1	2	3	4	5						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Зразок 1 – складень	Змістовність виробу	5	5	5	5	5	0,23	25	5,0	1,15	4,87	0,97
	Зовнішній вигляд	5	5	5	5	5	0,25	25	5,0	1,25		
	Символьна значимість	5	5	5	5	5	0,19	25	5,0	0,95		
	Досконалість виконання	5	5	4	5	5	0,12	24	4,8	0,58		
	Безпечність конструкції	4	4	5	4	3	0,11	20	4,0	0,44		
	Відповідність форми релігійному канону	5	5	5	5	5	0,10	25	5,0	0,50		
Зразок 2 – підвіс-моцовик	Змістовність виробу	4	4	5	5	4	0,23	22	4,4	1,01	4,36	0,87
	Зовнішній вигляд	5	5	5	4	5	0,25	24	4,8	1,20		
	Символьна значимість	5	4	5	4	4	0,19	22	4,4	0,84		
	Досконалість виконання	4	5	5	4	5	0,12	23	4,6	0,55		
	Безпечність конструкції	3	4	4	4	4	0,11	19	3,8	0,42		
	Відповідність форми релігійному канону	3	3	3	4	4	0,10	17	3,4	0,34		
Зразок 3 – хрестик	Змістовність виробу	5	5	5	5	5	0,23	25	5,0	1,15	4,64	0,93
	Зовнішній вигляд	4	4	4	3	4	0,25	19	3,8	0,95		
	Символьна значимість	5	5	5	5	5	0,19	25	5,0	0,95		
	Досконалість виконання	5	5	5	5	5	0,12	25	5,0	0,6		
	Безпечність конструкції	5	5	4	5	4	0,11	23	4,6	0,51		
	Відповідність форми релігійному канону	5	4	5	5	5	0,10	24	4,8	0,48		

За результатами проведеного дослідження встановлено: усі зразки, представлені для товарознавчого оцінювання, мають високий показник якості:

– зразок 1 – іконка-складень «Похвала Богоматері», виробник: «Ювелірна майстерня Юрія Федорова»: 0,97;

– зразок 2 – срібний підвіс, виробник: ювелірна майстерня «Анастасія», м. Запоріжжя: 0,87;

– зразок 3 – натільний хрестик «Розквітнувший Хрест», виробник: ювелірна майстерня «Єлизавета», м. Харків: 0,93.

При зовнішньому огляді встановлено: усі зразки за показниками зовнішній вигляд, номінальне відхилення ваги та повнота маркування відповідають вимогам ДСТУ 3527-97.

ВИСНОВКИ

1. Ювелірні вироби – це величезний пласт культури людства, вони відображають культуру різних народів: це і історія технологій, історія релігії, історія моди, історія геополітичного взаємозв'язку різних культур. Поява різних видів ювелірних виробів ніколи не була випадковою, а завжди було обумовлена традиціями, економічними або релігійними причинами. Теоретичною основою для товарознавчого оцінювання ювелірних виробів є праці багатьох науковців – Артюх Т.М., Індутний В.В., Татаринцева та ін. Проте потребують розробки спеціальні методики оцінювання споживчої цінності та якості ювелірних виробів окремих груп: ювелірних виробів для дітей, виробів релігійного характеру, виробів-трансформерів.

Ринок ювелірних виробів в Україні та мережа продажу цих виробів за останні два роки значно змінився. Такі зміни пов'язані як з політичними проблемами в нашій державі, так і суто економічними проблемами. Ще однією вагомою причиною зменшення виробництва ювелірних виробів стало значне подорожчання цієї групи товарів, падіння купівельної спроможності населення. Основними гравцями на ринку є: «Київський ювелірний завод», «Харківський ювелірний завод», ЮД «Аврора», ЮД «Кристал-Вінниця», ЮД «Онікс», ЮП «Золотий вік». На ці підприємства припадає 65 % усіх продажів. Незначну частку на ринку становлять невеликі ювелірні майстерні. Як правило, такі підприємства спеціалізуються на виготовленні виробів виключно з одного сплаву (в основному срібло), однієї тематики (релігійні, ексклюзивні, модерн).

2. Культові прикраси – особлива товарна категорія. У сучасному ювелірному виробництві ця група стоїть дещо окремо, хоча при виготовленні релігійних виробів ювеліри використовують сучасні техніки, модні напрямки ювелірного мистецтва. Головними чинниками, що формують споживні властивості ювелірних товарів, є матеріали, способи виробництва та оздоблення. Основним матеріалами для виробництва ювелірних виробів релігійного змісту є золото та срібло. Основними формотворчими техніками

для виготовлення є: лиття, плетіння, штампування, карбування. Основними техніками оздоблення ювелірних релігійних виробів є: чорніння, фініфть (емаль), зернь, скань, інкрустація, дамаскінаж та ін.

Встановлено, що значимими показниками при оцінюванні виробів релігійного змісту є: змістовність виробу, зовнішній вигляд, символічна значимість, відповідність форми та оздоблення релігійним канонам, досконалість виробничого виконання.

3. Для проведення товарознавчого оцінювання було обрано три зразки ювелірних виробів релігійного змісту з асортименту магазину «Срібний світ». Комплексне товарознавче оцінювання якості проводили в два основних етапи: оцінювали прості властивості та на цій підставі розробляли комплексні показники, що характеризують складні властивості. За результатами математичної обробки були обрані пріоритетні показники. Для органолептичних показників за еталонне значення приймали 5 балів. Для визначення комплексної оцінки якості зразків використано 5-бальову оцінку з врахуванням коефіцієнтів вагомості кожного показника. За результатами проведеного дослідження встановлено: усі зразки, мають високий показник якості:

– зразок 1 – іконка-складень «Похвала Богоматері», виробник: «Ювелірна майстерня Юрія Федорова»: 0,97;

– зразок 2 – срібний підвіс, виробник: ювелірна майстерня «Анастасія», м. Запоріжжя: 0,87;

– зразок 3 – натільний хрестик «Розквітнувший Хрест», виробник: ювелірна майстерня «Єлизавета», м. Харків: 0,93.

При зовнішньому огляді встановлено: усі зразки за показниками зовнішній вигляд, номінальне відхилення ваги та повнота маркування відповідають вимогам ДСТУ 3527-97.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх Т.М. Теоретичні основи побудови загальної класифікації ювелірних коштовностей // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – 2005. – № 5. – С. 15-25.
2. Артюх Т.М. Проблеми безпечності та якості ювелірних виробів [текст] / Т.М. Артюх, І. В. Григоренко // Товари і ринки. – 2008. – № 1. – С.131-138.
3. Індутний В. Методологічні проблеми товарознавчої експертизи коштовностей /Т.Артюх, В.Індутний // Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5716/1/18.pdf>
4. Дудла І.О. Забезпечення суттєвих показників якості ювелірних виробів / І.Дудла // Товарознавчий вісник. – 2014. – Вип.7. – С. 205-211.
5. Carrano Richard V. Improving Your Silver Casting // www.hooverandstrong.com/blog/archives.
6. Пономаренко В.С. Експертиза ювелірних виробів під час розслідування злочинів : посібник / В.С. Пономаренко. – Х. : вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – 199 с.
7. Варталян В.М. Дослідження розвитку українського ринку ювелірної продукції [текст] / Варталян В.М. // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2015. – № 3. – С. 108-117.
8. Скубіліна А.В. Оцінка розвитку ринку ювелірних виробів в Україні / Скубіліна А.В. // Економіка і суспільство. – 2017. – №10. – С. 355-360.
9. Ювелиров становится всё меньше. За два года число производителей ювелирных изделий в Украине сократилось почти на 40%. <http://juvelir.org.ua/index.php?news=1766&lang=ru>
10. Яковенко О. Торгівля ювелірними виробами за спрощеними правилами [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://dinai.com/ua/overview/3355>.
11. Виробництво продукції в Україні за видами [елек.ресурс] // http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/pr/vr_rea_ovpp/vr_rea_ovpp_u/arh_vppv_u.html

12. Зовнішня торгівля України із зазначенням основних країн – контрагентів по товарній позиції 7113 УКТЗЕД «Ювелірні вироби» [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/ms/f3>

13. Офіційний сайт Союзу ювелірів України [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://juvelir.org.ua/index.php?news=1766&lang=ru>

14. Types of Religious Jewelry [електронний ресурс] // Режим доступу: https://jewelry.lovetoknow.com/Religious_Jewelry

15. Православні символи. Кращі колекції [електронний ресурс] // Режим доступу: <https://simvol.com.ua/>

16. 10 Types Of Silver Used In Jewelr [електронний ресурс] // Режим доступу: <https://blog.halsteadbead.com/2013/10/08/10-types-of-silver-used-in-jewelry/>

17. Передрій О.І. Особливості формування асортименту ювелірних виробів релігійного змісту [текст] / О.І. Передрій // Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів: матеріали III міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, ПУЕТ, 16-18 березня 2016 р.) / ПУЕТ. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – С. 104-106.

18. Офіційний сайт ювелірної майстерні «Анастасія» [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.newarts.ru/>

19. Вироби золотарські з коштовних металів. Загальні технічні умови : ДСТУ 3527-97. – [Чинний від 1998–10–21]. – К. : Держстандарт України, 1998. – 29 с. – (Національний стандарт України).

20. Сидорук І.С. Оцінювання показників соціальних властивостей ювелірних виробів релігійного змісту // І.Сидорук // Aktuelle Themen im Kontext der Entwicklung der modernen Wissenschaften: der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ΛΟΓΟΣ» zu den Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz, Dresden, 23 Januar, 2019. Dresden : NGO «Europäische Wissenschaftsplattform», 2019. В. 5. P. 75-76.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зовнішня торгівля України із зазначенням основних країн – контрагентів по товарній позиції 7113 УКТЗЕД «Ювелірні вироби»

Обсяг імпорту			Обсяг експорту		
з 01.01.2015 по 31.12.2015					
країна	вартість, тис. доларів США	питома вага, %	країна	вартість, тис. доларів США	питома вага, %
з 01.01.2016 по 31.12.2016					
Таїланд	9389	58,77	Німеччина	682	45,80
Італія	1762	11,03	Польща	255	17,13
Франція	1702	10,65	Країни ЄС	137	9,20
Інші	3122	19,54	Інші	415	27,87
з 01.01.2017 по 31.12.2017					
Таїланд	6332	46,7	Польща	366	22,0
Італія	2250	16,6%	Німеччина	235	14,2
Франція	1937	14,3	Швейцарія	173	10,4
Інші	3032	22,4	Інші	887	53,4
з 01.01.2018 по 30.11.2018					
Таїланд	6777	38,62	Швейцарія	627	33,4
Італія	2777	15,82	Польща	271	14,44
Франція	2354	13,41	Білорусь	180	9,59
Інші	5641	32,40	Інші	799	42,57

Додаток Б.1

Зразки ювелірних виробів релігійного змісту

«Панагія»

ладанка

Рис. Б.1. Види підвісок християнського характеру

Рис. Б.2. Види підвісок мусульманського та іудейського характеру

Продовження додатку Б.1

Рис. Б.3. Види захисних «охоронних» перстнів

Рис. Б.4. Класичний мощовик

Рис. Б.5. Складень ювелірний

Продовження додатку Б.1

ОЧИСНИК ВОДИ

ДЗВІНОЧОК

підсвічник

настільна ікона

Рис. Б.6. Види ювелірних виробів релігійного характеру

Продовження додатку Б.1

пасхальне яйце

лампадка кабінетна

Рис. Б.7. Види інтер'єрних ювелірних виробів

Додаток Б.2

Зразки кулонів з символами різних релігій

Ом

Квітка життя

Зірка Давида

Символ ісламу

Меч Зульфікар

Знич

Трикверт

Менора

Додаток Б.3

Використання православного релігійного символу «Хризма»
в різних ювелірних виробах

підвіс

сережки

браслет

запонки

перстень

Додаток Б.4

Поєднання різних символів у виробах

давній символ зірка ерцгами та
християнський (мальтійський) хрест

кельтський хрест – це об'єднання
символу християнства –
хреста, символу Сонця – кола та
давнього знаку трикварт

з всевидячим оком

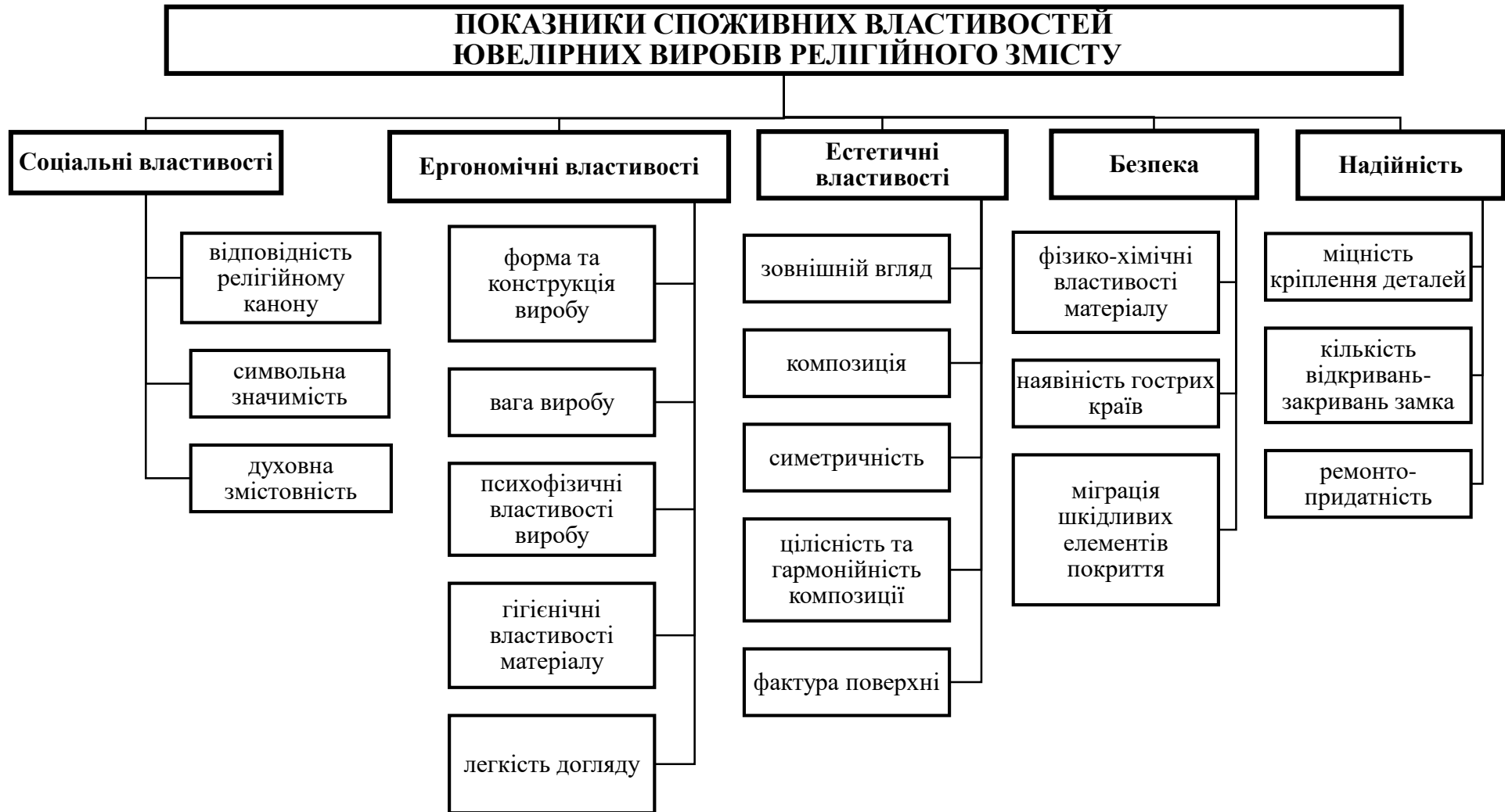

хамса
з зіркою Давида

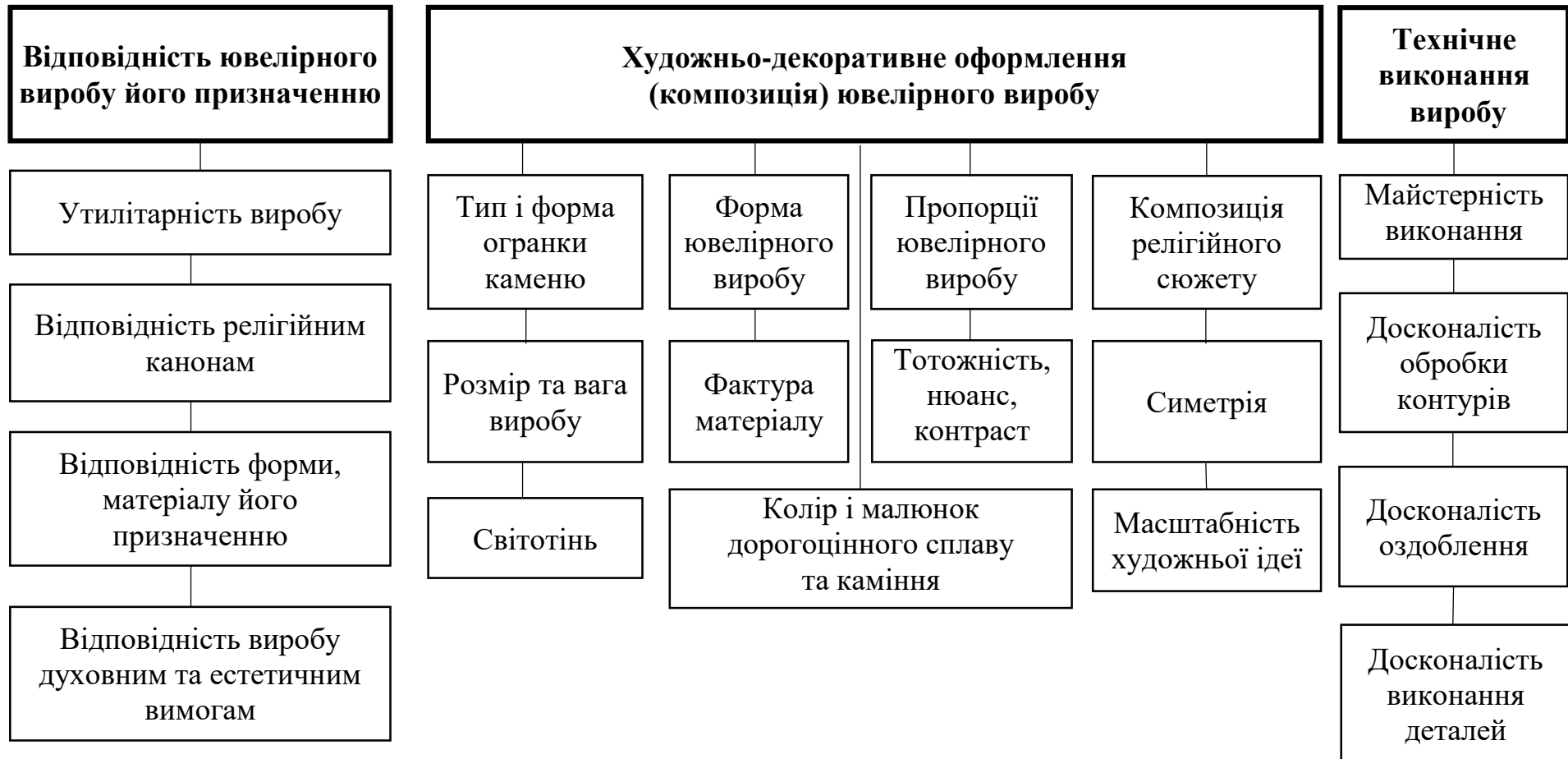
з ісламським релігійним
текстом

Додаток В.1

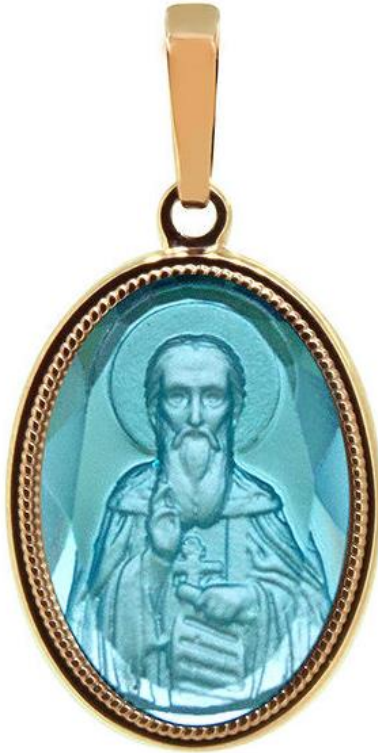
Додаток В.2

**ПОКАЗНИКИ ХУДОЖНЬОЇ ЦІННОСТІ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ
РЕЛІГІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**

Додаток Г

Види оздоблення ювелірних виробів релігійного змісту

інталія

емаль

інкрустація

скань

Додаток Д.1
Зовнішній вигляд зразків

Рис. Д.1. Зовнішній вигляд зразка 1 – складень «Похвала Богоматері»,
виробник: «Ювелірні майстерні Юрія Федорова»

Продовження додатку Д.1

Рис. Д.2. Зовнішній вигляд зразка 2 – підвіс, виробник: ювелірна майстерня «Анастасія»

Продовження додатку Д.1

Рис. Д.3. Зовнішній вигляд зразка 3 – натільний хрестик «Розквітнувший хрест», виробник: ювелірна майстерня «Єлизавета»

Таблиця Д.1. Порівняльна характеристика зразків

Найменування показника	Значення показника		
Зовнішній вигляд			
Вид і назва виробу	підвіс, складень «Похвала Богоматері»	підвіс	натільний хрестик «Розквітнувший Хрест»
Вага	40 грам	6,46 грам	5,1 грама
Висота/ширина, мм	51/33	25/35/7	60/37
Матеріал	срібло 925, позолота 999 (5мкр)	срібло 925	срібло 960, позолота 585 (3 мкм), фіаніт, гаряча емаль
Техніка виготовлення	ручна робота	ручна робота, лиття	авторська ручна робота, лиття
Оздоблення	позолота, чорніння	чорніння	позолота, розпис гарячою ювелірною емаллю
Виробник	Майстерня Юрія Федорова	Майстерня «Анастасія»	Майстерня «Слизавета»
Ціна, грн	13 300	2 100	3 000

ДОДАТОК Е.1

АЛГОРИТМ РОЗРАХУНКУ КОМПЛЕКСНОГО ПОКАЗНИКА ЯКОСТІ

Алгоритм розрахунку комплексного показника включає такі стадії:

1. Розробка ієрархічної структури показників виробу, що необхідні для достовірної оцінки його якості.

2. Визначення коефіцієнтів вагомості k_i у відповідній групі з урахуванням наведеної ієрархічної структури. За результатами математичної обробки обираються пріоритетні показники, які необхідно враховувати при оцінці рівня якості виробів. Використовується така послідовність опрацювання результатів експертного опитування:

– зібрані результати опитування експериментів записують у таблицю апріорного ранжування;

– визначається сума рангів кожної властивості $\sum r_{x1}$;

– коефіцієнт вагомості розраховують за формулою $k = \frac{\sum r_{x1}}{\sum_n r_i}$.

При цьому повинні виконуватись умови:

$$\sum_{i=1}^n k_i = 1,$$

де k_i – коефіцієнт вагомості i -го показника;

n – кількість оцінюваних показників.

3. Визначення відносних показників якості p_i .

Відносні показники якості розраховують за формулою:

$$p_i = \frac{P_i}{P_{iet}},$$

де P_i – i -й в відносний якості показник;

P_{if} – фактичне значення i -го показника;

P_{iet} – еталонне (найкраще можливе) значення i -го показника.

4. Вибір методу зведення оцінок одиничних показників для одержання комплексної оцінки якості Q .

Фактичне значення органолептичних показників якості доцільно визначати за оціночними шкалами, які розробляються для кожного конкретного виробу.

Комплексний показник якості розраховується за формулою:

$$Q = \sum_{i=1}^n k_i p_i,$$

де k_i – коефіцієнт вагомості i -го показника;

p_i – відносний показник якості;

n – число оцінюваних показників.

Комплексний показник якості розраховували таким чином:

1) визначали середній бал для кожного показника за формулою:

Продовження додатку Е.1

$$b_c = \sum b_i / N;$$

де b_i – балова оцінка i -го показника;

N – число експертів;

2) визначали балову оцінку для зразка за формулою:

$$B = \sum b_c \times k_i,$$

де b_c – середній бал кожного i -го показника;

k_i – коефіцієнт вагомості i -го показника;

3) визначали комплексний показник якості за формулою:

$$Q = B/5.$$

5. Аналіз розрахованої оцінки та прийняття рішення про рівень якості.

Додаток Е.2

Таблиця Е.1. Балова шкала оцінювання показників якості

Найменування показника	Коефіцієнт вагомості	Бали	Показники
1	2	3	4
Змістовність виробу	0,23	5	Змістовність виробу повністю відповідає релігійним канонам, виріб використовується виключно як предмет культу чи ознака віросповідування
		4	Змістовність виробу повністю відповідає релігійним канонам, виріб використовується не лише як предмет культу, а як прикраса чи предмет інтер'єру
		3	Змістовність виробу частково відповідає релігійним канонам, використовується виключно як прикраса чи предмет інтер'єру
		2	Змістовність виробу не відповідає релігійним канонам, проте використовується як предмет культу
		1	Змістовність виробу абсолютно не має релігійного змісту, використовується виключно як прикраса чи предмет інтер'єру
Зовнішній вигляд	0,25	5	Форма та оздоблення виробу повністю відповідає зразку-еталону, симетрична, правильна, гармонійна, цілісна
		4	Форма та оздоблення виробу повністю відповідає зразку-еталону, симетрична, правильна, гармонійна, цілісна, наявні незначні відхилення, які не псують зовнішній вигляд
		3	Форма та оздоблення виробу частково відповідає зразку-еталону
		2	Форма та оздоблення виробу не відповідає зразку-еталону
		1	Форма та оздоблення виробу не відповідає зразку-еталону, несиметрична, непропорційна, не відповідає естетичним вимогам
Символьна значимість	0,19	5	Наявні символи та орнаментика відповідають релігійним канонам, їх використання є логічно обґрунтованим та доцільним, нанесені правильно
		4	Наявні символи та орнаментика відповідають релігійним канонам, їх використання є логічно обґрунтованим та доцільним, проте символи відображені дещо спрощено
		3	Наявні символи та орнаментика відповідають релігійним канонам, проте їх використання є не доцільним, символи нанесені правильно
		2	Окремі символи чи орнаментика частково відповідають релігійним канонам, їх використання не є логічно обґрунтованим та доцільним, символи нанесені з помилками
		1	Наявні символи абсолютно не відповідають релігійним канонам
Безпечність конструкції	0,12	5	В конструкції виробу відсутні гострі краї, не оброблені кромки
		4	В конструкції виробу відсутні гострі краї, не оброблені кромки, але є погано зашліфовані ділянки на внутрішніх поверхнях виробу
		3	В конструкції виробу відсутні гострі краї, не оброблені кромки, але є погано зашліфовані ділянки на внутрішніх та зовнішніх поверхнях виробу
		2	В конструкції виробу є гострі краї, не оброблені кромки, погано зашліфовані ділянки на внутрішніх та зовнішніх поверхнях виробу
		1	В конструкції виробу є дуже гострі краї, не оброблені кромки, погано зашліфовані ділянки на внутрішніх та зовнішніх поверхнях виробу

Продовження додатку Е.2

1	2	3	4
Досконалість виконання	0,11	5	Виріб виконаний відповідно до ескізу, поверхня гладка, рельєф чіткий, елементи заокруглені, сколів немає, зображення легко впізнавані
		4	Виріб виконаний відповідно до ескізу, поверхня гладка, елементи заокруглені, сколів немає, зображення легко впізнавані, рельєф дещо нечіткий
		3	Виріб виконаний відповідно до ескізу, елементи заокруглені, зображення легко впізнавані, на зворотній або внутрішній поверхні виробу наявні незначні дефекти, рельєф дещо нечіткий, наявні незначні сколи
		2	Виріб виконаний відповідно до ескізу, проте зображення погано впізнавані, елементи незаокруглені, на поверхні виробу наявні значні дефекти, рельєф нечіткий, наявні сколи
		1	Виріб не відповідає ескізу, зображення погано впізнавані, на поверхні виробу наявні значні дефекти, рельєф нечіткий, наявні сколи
Відповідність форми релігійному канону	0,10	5	Форма виробу повністю відповідає релігійним канонам, відповідає призначенню виробу, не переобтяжена деталями, підсилює релігійну змістовність виробу
		4	Форма виробу відповідає релігійним канонам, проте є дещо складною, обтяжує виріб
		3	Форма виробу відповідає релігійним канонам, але значно переобтяжує виріб, відволікає від релігійного змісту
		2	Форма лише частково відповідає релігійним канонам
		1	Форма абсолютно не відповідає релігійним канонам

АНОТАЦІЯ

Актуальність роботи полягає у необхідності розробки простої та доступної балової методики оцінювання споживчої цінності ювелірних виробів релігійного змісту.

Мета роботи: дослідження характеристик ювелірних виробів релігійного змісту. Виходячи з мети роботи були поставлені та вирішені такі завдання:

- проаналізувати стан вирішення проблеми оцінювання якості ювелірних виробів;
- визначити товарознавчі особливості ювелірних виробів релігійного змісту та проаналізувати їх споживні властивості;
- провести порівняльне товарознавче оцінювання зразків ювелірних виробів релігійного змісту.

Об'єкт дослідження: ювелірні вироби релігійного змісту. Предмет дослідження: споживні властивості ювелірних виробів релігійного змісту.

У роботі розглянуто останні досягнення товарознавчої науки щодо оцінювання якості ювелірних виробів, подано аналіз сучасного стану ринку ювелірних виробів, визначено основні ознаки класифікації ювелірних виробів релігійного змісту, розроблено та практично використано балову шкалу оцінювання критеріїв визначення відповідності виробів релігійним канонам, проведено комплексне товарознавче дослідження зразків виробів православного спрямування.

При виконанні роботи використано методи: аналізу – під час вивчення досліджуваної проблеми, характеристики стану та умов функціонування ринку, факторів формування якості; експертний метод – для розробки балової шкали оцінювання якості товарів; розрахунковий – для розрахунку показників якості.

Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел з 20 найменувань та 11 додатків на 19 сторінках. До основного тексту роботи, викладеного на 30 сторінках, включено 3 рисунки і 5 таблиць.

Ключові слова: ювелірні вироби, якість, канон, балова шкала, релігійність, символізм.

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

15.01.2019 № 29-21-35

на № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів наукових досліджень науково-дослідної роботи

шифр "Релігійні вироби"

у навчальний процес кафедри товарознавства та експертизи в митній справі

Науково-дослідна робота

студентки _____ під керівництвом доцента _____ кафедри товарознавства та експертизи в митній справі _____ була виконана протягом 2018 р.

Науково-дослідна робота містить обґрунтовані та апробовані результати товарознавчих досліджень щодо комплексного оцінювання ювелірних виробів релігійного змісту, зокрема, визначення їх відповідності релігійним канонам та смислового значення.

Науково-дослідна робота студентки _____ отримала схвальну оцінку викладачів кафедри товарознавства та експертизи в митній справі, результати роботи представлялися на науково-практичних конференціях.

Зважаючи на ґрунтовність дослідження та актуальність, результати науково-дослідної роботи _____

шифр "Релігійні вироби"

рекомендовано до впровадження у навчальний процес при вивченні дисципліни «Товарознавство непродовольчих товарів», зокрема, для проведення лабораторних та лекційних занять.

Проректор з НІР

Завідувач кафедри
товарознавства та експертизи в митній справі

С. Шимчук

О. Пахолюк